

ОЦІНКА РЕЗЕРВІВ ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кирчата І. М., канд. екон. наук, доцент

Шершенюк О. М., канд. екон. наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Постановка проблеми. Стабільне економічне зростання економіки сучасної України, яке проходить з одночасним загостренням конкурентної боротьби у світі, що з кожним роком набуває більш глобальних масштабів, багато в чому залежить від ефективного вирішення такого питання, як підвищення ефективності роботи кожного із суб'єктів господарювання на засадах перегляду концептуального підходу до управління конкурентоспроможністю підприємствами провідних галузей, зокрема мобілізації зусиль з адаптації систем управління та забезпечення конкурентних переваг. Успішне функціонування підприємства у складному та динамічному ринковому просторі вимагає всебічної оцінки та виявлення наявних резервів конкурентоспроможності, які потрібно систематично та всебічно оцінювати, використовуючи при цьому ефективні методи, прийоми та способи аналізу, задля визначення основних помилок та примноження досягнутого рівня конкурентних переваг. Саме конкурентні переваги формують конкурентну позицію підприємства на ринку, дозволяючи йому переборювати сили конкуренції та завойовувати нові горизонти.

Сьогодні проблема забезпечення конкурентних переваг та формування конкурентної позиції є однією з найбільш актуальних та обговорюваних серед керівників. Кожне підприємство прагне бути лідером у конкурентній боротьбі, прагне використовувати прогресивні підходи і методи, тим самим забезпечувати собі довгострокову конкурентну перевагу – особливі характеристики, що створюють для підприємства певну вигідну конкурентну позицію серед конкурентів. Ці характеристики можуть мати різний характер, відноситися як до самого підприємства (його виробничо-господарської діяльності, ринкової активності), так і до додаткових послуг, збуту і продажу.

Саме тому виникає нагальна необхідність у створенні на кожному підприємстві ефективної системи управління конкурентоспроможністю, яка дозволить забезпечити конкурентні позиції на ринку, а також буде сприяти виявленню та оцінці резервів конкурентоспроможності для можливості досягти та утримати довгострокові конкурентні переваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес дослідження можливих резервів підвищення конкурентоспроможності підприємства є системним і передбачає поетапне дослідження значної кількості показників.

Резерви — це невикористані можливості підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства. Резерви відображають ступінь використання факторів у певних умовах конкретного підприємства і

змінюються залежно від розвитку науки і техніки, удосконалення виробництва та управління [1].

Під резервами розуміють невикористані в повному обсязі можливості підприємства, пов'язані зі скороченням витрат виробництва та забезпеченням діяльності на конкурентному ринку. Склад резервів може змінюватися: інновації, пов'язані з виробництвом продукції, організацією та управлінням підприємством обумовлюють виникнення нових видів резервів.

З метою цілеспрямованого використання резервів для підвищення конкурентоспроможності пропонується їх поділити на дві групи: резерви, пов'язані із зовнішніми факторами конкурентоспроможності та резерви, пов'язані з невикористанням потенціалу підприємства. У реальній дійсності можливості підвищення конкурентоспроможності, закладені в зовнішніх і внутрішніх чинниках функціонування підприємств, реалізуються неоднаково і не повністю. Резерви, як невикористані можливості підвищення конкурентоспроможності підприємства, виникають тому, що завжди є розрив у часі між виникненням конкретних науково-технічних досягнень та їх використанням у виробничій практиці. Проблема використання резервів — це проблема мобілізації можливостей, пов'язаних з максимальним використанням новітніх досягнень техніки і технологій, організації виробництва, світового досвіду в даній галузі [2]

Комплексний підхід до реалізації внутрішніх резервів підприємства забезпечується в процесі модернізації виробничих систем, що дає можливість підвищення конкурентоспроможності підприємств шляхом підвищення продуктивності праці та якості продукції без залучення масштабних інвестиційних ресурсів [3].

Підприємства отримують конкурентні переваги, розробляючи нові способи здійснення діяльності, впроваджуючи нові технології або початкові компоненти торговельного процесу. В умовах кризи можливість збереження своїх позицій на ринку та забезпечення процвітання залежить від використання всіх резервів підприємства, а пошук резервів підвищення конкурентоспроможності є самоціллю кожного підприємства в довгостроковому періоді розвитку [4].

В роботі [5] в основу дослідження резервів підвищення конкурентоспроможності продукції покладено показник величини одержаного прибутку, оскільки це один із системних показників діяльності будь якого господарюючого суб'єкта, оскільки він є кінцевим результатом взаємодії всіх сфер управління (виробничої, маркетингової, фінансової тощо). На прибуток впливає надзвичайно багато чинників, які безпосередньо відображаються як на ціні, так і на рівні якості кінцевого продукту, а також на його здатності охоплювати ринок, використовуючи маркетингові комунікації.

Практика свідчить, що основними напрямками пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємства є: 1) ресурсний — відображає першочергову необхідність аналізу ефективності використання наявної матеріальної бази виробництва та живої праці; при цьому потрібно

враховувати рівень завантаження обладнання, структуру собівартості продукції, що виготовляється з погляду співвідношення в ній часток амортизації, матеріальних витрат, витрат на оплату праці; 2) організаційний — передбачає пошук можливостей підвищення ефективності тих процесів, що відбуваються на підприємстві; при цьому насамперед увага звертається на ефективність управління — важливої складової ефективності підприємства, а отже, значним резервом її підвищення, є організація виробничого процесу — від рівня робочого місця окремого працівника чи спеціаліста до рівня підприємства в цілому; 3) технологічний — це удосконалення технічної бази та пов'язані з цим організаційно-правові проблеми. На думку багатьох економістів, подолання технічного й технологічного відставання потребує не просто переходу на сучасні технології, а й упровадження певного комплексу відносин — «корпоративної культури» [2].

Невирішені складові загальної проблеми. Сьогодні не існує єдиної уніфікованої методики оцінки визначення резервів конкурентоспроможності підприємства, однак, не беручи до уваги галузеві особливості, можна визначити цілий ряд узагальнених теоретичних аспектів які дозволять: розробити стратегічні й тактичні заходи щодо ефективного управління підвищенням рівня конкурентоспроможності; визначити найбільш перспективні напрямки розвитку підприємства; спланувати заходи щодо виходу на нові ринки збуту; сприяти залученню інвестицій та ін.

Оцінка ефективності виявлення резервів повинна бути головною у формулюванні тактики та стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємства та формування конкурентного статусу підприємства. При цьому критерієм визначення резервів є раціональний розподіл та використання наявних ресурсів при даному рівні розвитку техніки та технології, а також кваліфікації працівників всіх ланок підприємства.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Підтверджена і обґрунтована актуальність означеного вище питання зумовила необхідність в подальшому удосконаленні теоретичних і методичних засад оцінки наявного рівня і резервів конкурентоспроможності, які б враховували і поєднували комплексну оцінку інтегрального показника конкурентного потенціалу та конкурентної стійкості підприємства

Викладення основного матеріалу дослідження. Швидкоплинні зміни у зовнішньому оточенні обумовлюють необхідність постійно удосконалювати механізм управління конкурентоспроможністю підприємства, розвивати конкурентний потенціал та корегувати конкурентну політику. Наведені на схемі (рис.1) елементи пов'язані та взаємодіють між собою відповідно до цілей підприємства, як система, відкритість якої обумовлює активний вплив зовнішніх факторів на кожну підсистему, тим самим потребує адаптивності та адекватності в реагуванні на зміни усякого характеру (рис.1).

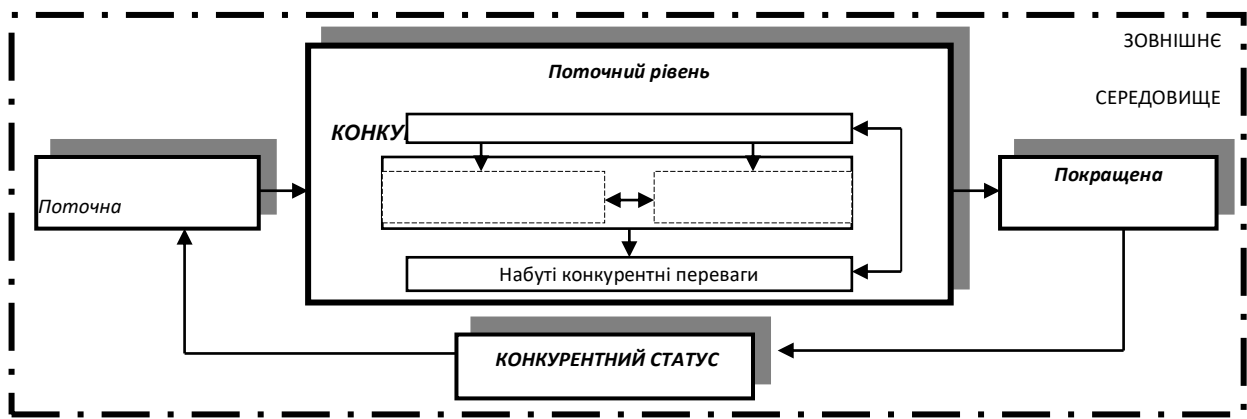

Рис. 1. Основні категорії формування конкурентоспроможності підприємства

Виходячи з характеру основних категорій [6] можна прокоментувати роль кожної складової у їх взаємозв'язку під час формування конкурентоспроможності підприємства.

Конкурентний потенціал: конкурентний потенціал підприємства виступає основою набуття конкурентних переваг підприємства; реалізація конкурентної політики підприємства залежить від структури та можливостей його конкурентного потенціалу; раціональне використання виявлених резервів конкурентного потенціалу сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства в цілому.

Конкурентні переваги: наявні конкурентні переваги забезпечують збереження, розвиток конкурентного потенціалу підприємства в порівнянні з конкурентами; наявний перелік конкурентних переваг підприємства визначає напрямки та пріоритети його конкурентної політики; стійкі конкурентні переваги та створення нових сприяють підвищенню рівня конкурентоспроможності підприємства.

Конкурентна політика: своєчасно розроблена конкурентна політика забезпечує ефективність і раціональне використання конкурентного потенціалу підприємства в порівнянні з конкурентами; постійний перегляд та ефективна реалізація конкурентної політики забезпечує підприємству ефективне використання та пошуку нових конкурентних переваг, обумовлюючи підвищення рівня конкурентоспроможності.

Конкурентоспроможність підприємства: високий рівень конкурентоспроможності підприємства свідчить про ефективність використання конкурентного потенціалу та сприяє пошуку резервів підвищення останнього; реальна конкурентоспроможність підприємства виступає засобом підтримки наявних конкурентних переваг та основою для створення нових; високий рівень конкурентоспроможності підприємства дозволяє більш ефективно впроваджувати конкурентну політику підприємства.

Конкурентна позиція: наявність стійкої конкурентної позиції підприємства на ринку сприяє утриманню конкурентоспроможності на досягнутому рівні; підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства сприяє зміцненню його конкурентної позиції на ринку та розширенню

займаного сегменту ринку; зміцнення конкурентної позиції підприємства на ринку гарантує досягнення вищого конкурентного статусу в порівнянні з конкурентами.

Резерви - це особливі стратегічні елементи, які надають можливості керівництву підприємства підвищувати рівень управлінської ефективності та функціонування, досягаючи іншого, більш якісного, і, як наслідок, тим самим підвищувати його конкурентоспроможність. Той факт, що підприємство функціонує в динамічному конкурентному середовищі, а тому поточний рівень конкурентоспроможності доцільно було б порівнювати з показниками найкращого з досліджуваних підприємств галузі, але не обмежуватися тільки ним у процесі визначення максимально можливого рівня конкурентоспроможності. Основним чинником потенційних внутрішніх резервів підприємства, що впливає на рівень конкурентоспроможності, є ступінь техніко-технологічної досконалості виробництва. Для вирішення проблем підвищення конкурентоспроможності за рахунок ресурсозбереження в сферах виробництва та споживання у межах виробничої системи підприємства необхідно постійно проводити модернізацію та впроваджувати нові технології, як пріоритетні напрямки у сфері виробництва.

Світовий рівень обладнання поки залишається недосяжним для вітчизняного виробника через постійну відсутність коштів та технологічну відбудову, а тому цей момент супроводжується незначними удосконаленнями існуючої технологічної бази та переймання досвіду з подальшим адаптуванням на власних виробництвах.

Водночас здійснення суттєвих зрушень задля забезпечення конкурентоспроможності на зарубіжних ринках, залежить не тільки від технічного оснащення та наявних прогресивних технологій, але й від кваліфікації працівників, ефективної системи управління персоналом, оскільки конкурентні переваги найефективніше використовуються тими підприємствами, де максимально використано людський потенціал та створено додаткові можливості для професійного росту, загального інтелектуального розвитку працівника.

Ефективна інноваційно-інвестиційна діяльність також чинить вагомий вплив на конкурентоспроможність підприємства, оскільки саме використання інноваційного та інвестиційного потенціалу сприяє удосконаленню процесу виробництва, тим самим забезпечуючи збільшення обсягів виробництва та рентабельності продукції.

Якість реалізації інформаційної складової забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємства є чинником обґрунтованості управлінського рішення та ефективності функціонування системи, а витрати на збір, обробку, відновлення та збереження інформації в цій системі вимагають значних фінансових, матеріальних і трудових витрат.

При побудові моделі конкурентної стійкості підприємства за основу доцільно приймати вплив дестабілізуючих факторів зовнішнього впливу через оцінювання рівня загрози конкурентних сил, використовувати наступні

показники: коефіцієнт впливу постачальників, коефіцієнт впливу споживачів, коефіцієнт впливу конкурентів:

$$KC = f(K_{пост}; K_{спож}; K_{конкур}), \quad (1)$$

де $K_{пост}$, $K_{спож}$, $K_{конкур}$, – коефіцієнт, відповідно, впливу постачальників, споживачів, конкурентів.

У табл.2 наведено пропонувані формули оцінювання факторів зовнішнього середовища, які розраховуються за результатами діяльності підприємства.

Таблиця 2 - Оцінка конкурентної стійкості підприємства

Показник	Ум. познач.	Формула	Примітка
Коефіцієнт співвідношення кредиторської заборгованості й обсягу реалізованої продукції	$K^{впл}_{пост}$	$\frac{КТЗ}{ВР}$	КТЗ – розмір кредиторської заборгованості підприємства, тис. грн; ВР - виручка від реалізації продукції, тис. грн ДБЗ – загальний розмір дебіторської заборгованості, тис. грн.;
Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості й обсягу реалізованої продукції	$K^{впл}_{спож}$	$\frac{ДБЗ - ДБЗ_{стр}}{ВР}$	ДБЗ _{стр} – розмір дебіторської заборгованості, строк якої не настав, тис. грн Q – обсяг виробленої продукції за період, тис.грн;
Коефіцієнт співвідношення товарів на складі й обсягу реалізованої продукції	$K^{впл}_{конкур}$	$\frac{Q_{ТОВ} - Q^{спл}_{ТОВ}}{Q}$	Q _{ТОВ} – обсяг нереалізованих товарів на складі, тис.грн; Q ^{спл} _{ТОВ} – обсяг товарів на складі, за які сплачено покупцем, тис.грн

Динаміка організаційно-технічного рівня виробництва проявляється в показниках інтенсифікації використання ресурсів відповідного призначення, а тому удосконалення управління всіма чинниками інтенсифікації має знаходити своє відображення в динаміці продуктивності праці, матеріаловіддачі, фондівіддачі та оборотності оборотних коштів, тим самим характеризуючи в цілому ефективність системи управління.

Щодо методики оцінювання конкурентоспроможності підприємства, то хотілось би відзначити, що наявні здебільшого не беруть до уваги фактори зовнішнього середовища та не враховують їх дестабілізуючий характер впливу. Проте, використовуючи результати фінансово-господарської діяльності, можна відмітити характер та динаміку такого впливу, оскільки, фактично на підприємство зовні чинять вплив три основні фактори: постачальники, споживачі, конкуренти. А тому цей перелік можна прийняти при визначенні конкурентної стійкості підприємства та в подальшому враховувати при оцінюванні конкурентоспроможності в цілому.

Показник конкурентної стійкості підприємства розраховується:

$$I_{KC} = \frac{1}{(1 + \sqrt[3]{\lambda_1 K_{пост} \times \lambda_2 K_{спож} \times \lambda_3 K_{конкур}})}, \quad (2)$$

де $\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3$ – питома вага коефіцієнтів впливу постачальників, споживачів, конкурентів.

Загальний рівень конкурентоспроможності підприємства доцільно оцінювати на основі показника ($I_{КП}$), який поєднує значення оцінки конкурентного потенціалу та конкурентної стійкості підприємства, тим самим дозволяючи в подальшому визначати резерви в рамках кожної функціональної складової та рівня конкурентоспроможності в цілому:

$$I_{КП} = I_{КПП} \times I_{КС} = \frac{\sum_{j=1}^n (\alpha_{Пj} \times \sum_{i=1}^m (\beta_{J_{ij}} \times J_{ij}))}{1 + \sqrt[3]{\lambda_1 K_{пост} \times \lambda_2 K_{спож} \times \lambda_3 K_{конкур}}}, \quad (3)$$

Подальший розрахунок доцільно присвятити оцінці резервів конкурентоспроможності ($КП_{рез}$) враховуючи, що значення $I_{КПП}$ та $I_{КС}$ повинні наближатися до 1:

$$КП_{рез} = \sqrt{(1 - I_{КПП})^2 + (1 - I_{КС})^2}, \quad (4)$$

Висновки. Проблеми дослідження конкурентоспроможності підприємства та його резервів у ринкових умовах господарювання є актуальними, вони пов'язують ефективність виробництва, можливість реалізації конкурентної політики і забезпечення стабільного розвитку підприємства. Більшість досліджень проблем конкурентоспроможності підприємств стосуються отримання додаткових конкурентних переваг і довгострокової конкурентоспроможності, досягнення яких потребує безперервного процесу пошуку нових можливостей удосконалення не лише виробництва, але й активізації конкурентної боротьби на основі виявлення резервів конкурентоспроможності підприємства.

Перелік посилань

1. Щербинин А.В. Управление резервами конкурентоспособности машиностроительного предприятия: автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. СПб., 2004. 20 с.
2. Ямненко Г.Є. Резерви підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Формування ринкової економіки*, 2012. № 27. С.125-134.
3. Ефимычев Ю.И., Плехова Ю.О. Активизация внутренних резервов развития промышленных предприятий в условиях современного кризиса. *Экономика и управление*, 2010. № 1 (62). С. 212-215.
4. Ільїна О. Аналіз конкурентоспроможності підприємств та резервів її підвищення — Режим доступу : // http://confiapv.at.ua/publ/konf_24_25_cherven_2010/35_analiz_konkurentspromozhnosti_pidpriemstv_ta_rezerviv_jiji_pidvishhennja/2-1-0-104.
5. Фарат О.В., Гринів Н.Т. Система виявлення резервів підвищення конкурентоспроможності продукції підприємств за рахунок інноваційних кластерів. *Актуальні проблеми економіки*, 2016. №10(184). С.478-487.

6. Кирчата І.М., Шершенюк О.М. Теоретичні аспекти взаємозв'язку конкурентного потенціалу з основними категоріями теорії конкуренції. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету*, Харків. 2018. № 2 (21). С. 84-94.

References

1. Shcherbinin, A. V. (2004), Management of competitiveness of a machine-building enterprise [Upravlenie rezervami konkurentosposobnosti mashinostroitel'nogo predpriyatiya : avtoref. dis. ... kand. ekon. Nauk : 08.00.05], SPb., 2004. 20 p.

2. Yamnenko, G. E. (2012), Reserves for increasing the competitiveness of the enterprise [Rezervy pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva], *Formuvannia rynkovoї ekonomiky*, № 27, P.125-134.

3. Efimychev, Yu. I., Plekhova, Yu. O. (2010), Activation of internal reserves of industrial enterprises in the conditions of modern crisis [Aktivizatsiya vnutrennikh rezervov razvitiya promyshlennykh predpriyatiy v usloviyakh sovremennogo krizisna], *Ekonomika i upravlenie*, № 1 (62), P. 212-215.

4. Ilyina, O. (2010), Analysis of the competitiveness of enterprises and reserves for its improvement [Analiz konkurentospromozhnosti pidpriemstv ta rezerviv yii pidvyshchennia], http://conftiapv.at.ua/publ/konf_24_25_cherven_2010/35_analiz_konkurentospromozhnosti_pidpriemstv_ta_rezerviv_jiji_pidvishhennja/2-1-0-104

5. Farat, O. V., Griniv, N. T. (2016), System for identifying reserves for increasing the competitiveness of industrial enterprises through innovative clusters [Systema vyivlennia rezerviv pidvyshchennia konkurentospromozhnosti produktsii promyslovykh pidpriemstv za rakhunok innovatsiinykh klasteriv], *Aktualni problemy ekonomiky*, №10(184), P.478-487.

6. Kirchata, I. M., Shershenyuk, O. M. (2018), Theoretical aspects of the interconnection of competitive potential with the main categories of the theory of competition. [Teoretychni aspekty vzaiemozviazku konkurentnoho potentsialu z osnovnymy katehoriiamy teorii konkurentsii], *Problemy i perspektyvy rozvytku pidpriemnytstva : Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho avtomobilno-dorozhnoho universytetu*, Kharkiv, № 2 (21), P. 84-94.

РЕФЕРАТИ РЕФЕРАТЫ ABSTRACTS

УДК 338.45; JEL Classification M11

КИРЧАТА І.М., ШЕРШЕНЮК О.М. ОЦІНКА РЕЗЕРВІВ ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета – удосконалення теоретичних і методичних засад оцінки поточного рівня і резервів конкурентоспроможності підприємства на основі комплексної оцінки конкурентного потенціалу та конкурентної стійкості підприємства. **Методика дослідження.** Для досягнення поставленої мети у науковій роботі були використані такі загальнонаукові та спеціальні методи і прийоми дослідження: *системно-структурний аналіз* (для впорядкування та систематизації параметрів оцінки конкурентоспроможності підприємства); *системний аналіз* (для уточнення та систематизації складових

конкурентоспроможності та конкурентної позиції, для оцінки її загального рівня та резервів). **Результати.** В роботі обґрунтовано, що виявлення та оцінка резервів конкурентоспроможності підприємства повинні стати основою у формуванні тактики та стратегії підвищення конкурентоспроможності та формування конкурентного статусу підприємства. При цьому критерієм визначення резервів є раціональний розподіл та використання наявних ресурсів при даному рівні розвитку техніки та технології, а також кваліфікації працівників всіх ланок підприємства. Саме тому виникає нагальна необхідність у створенні на кожному підприємстві ефективної системи управління конкурентоспроможністю, яка дозволить забезпечувати конкурентні позиції на ринку, а також буде сприяти виявленню та оцінці резервів конкурентоспроможності для подальшого досягнення та утримання довгострокових конкурентних переваг. Об'єктом дослідження є процеси управління конкурентоспроможністю та пошуку нових конкурентних переваг у системі стратегічного управління підприємства в цілому. Предметом дослідження є теоретичне та науково-методичне забезпечення пошуку та оцінки резервів конкурентоспроможності підприємства у контексті набуття нових конкурентних переваг та високо конкурентного статусу. **Наукова новизна.** Удосконалено методичний підхід до оцінки резервів конкурентоспроможності підприємства, що, на відміну від існуючих, враховує оцінку конкурентного потенціалу та конкурентної стійкості підприємства і передбачає визначення резервів в рамках кожної із визначених складових та загального рівня конкурентоспроможності. **Практична значущість** полягає у тому, що удосконалені теоретичні положення та методичні рекомендації можуть бути використані для розробки конкретних заходів, спрямованих на формування нових конкурентних переваг підприємства, оскільки дозволяють оцінювати поточний рівень конкурентоспроможності та конкурентної стійкості підприємства з подальшим використанням виявлених резервів.

Ключові слова: конкурентна позиція; конкурентний статус; конкурентоспроможність підприємства; конкурентний потенціал; резерви конкурентоспроможності.

УДК 338.45; JEL Classification M11

КИРЧАТА І.Н., ШЕРШЕНЮК Е.Н. ОЦЕНКА РЕЗЕРВОВ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель - совершенствование теоретических и методических основ оценки текущего уровня и резервов конкурентоспособности предприятия на основе комплексной оценки конкурентного потенциала и конкурентной устойчивости предприятия. **Методика исследования.** Для достижения поставленной цели в научной работе были использованы такие общенаучные и специальные методы и приемы исследования: системно-структурный анализ (для упорядочения и систематизации параметров оценки конкурентоспособности предприятия); системный анализ (для уточнения и систематизации составляющих конкурентоспособности и конкурентной позиции, для оценки ее общего уровня и резервов). **Результаты.** В работе обосновано, что выявление и оценка

резервов конкурентоспособности предприятия должны стать основой в формировании тактики и стратегии повышения конкурентоспособности и формирования конкурентного статуса предприятия. При этом критерием определения резервов является рациональное распределение и использование имеющихся ресурсов при данном уровне развития техники и технологии, а также квалификации работников всех звеньев предприятия. Именно поэтому возникает необходимость в создании на каждом предприятии эффективной системы управления конкурентоспособностью, которая позволит обеспечивать конкурентные позиции на рынке, а также будет способствовать выявлению и оценке резервов конкурентоспособности для дальнейшего достижения и удержания долгосрочных конкурентных преимуществ. Объектом исследования являются процессы управления конкурентоспособностью и поиска новых конкурентных преимуществ в системе стратегического управления предприятия в целом. Предметом исследования является теоретическое и научно-методическое обеспечение поиска и оценки резервов конкурентоспособности предприятия в контексте достижения новых конкурентных преимуществ и высокого конкурентного статуса. **Научная новизна.** Усовершенствован методический подход к оценке резервов конкурентоспособности предприятия, который, в отличие от существующих, учитывает оценку конкурентного потенциала и конкурентной устойчивости предприятия и предусматривает определение резервов в рамках каждой из выделенных составляющих, а также общего уровня конкурентоспособности. **Практическая значимость** заключается в том, что усовершенствованные теоретические положения и методические рекомендации могут быть использованы для разработки конкретных мероприятий, направленных на формирование новых конкурентных преимуществ предприятия, поскольку позволяют оценивать текущий уровень конкурентоспособности и конкурентной устойчивости предприятия с последующим использованием выявленных резервов.

Ключевые слова: конкурентная позиция; конкурентный статус; конкурентоспособность предприятия; конкурентный потенциал; резервы конкурентоспособности.

UDC 338.45; JEL Classification M11

Kirchataya I.N., Shershenyuk E.N. THE ASSESSMENT OF RESERVES OF ENTERPRISE COMPETITIVENESS

The purpose - to improve the theoretical and methodological principles of the assessment of current level and reserves of the enterprise on the basis of a comprehensive estimation of the enterprise competitive potential and competitiveness. **Methodology of research.** To achieve this goal in scientific work the following general scientific and special methods and techniques of research were used: system-structural analysis (for the ordering and systematization of the parameters for assessing the enterprise competitiveness); system analysis (to refine and systematize the components of competitiveness and competitive position, to assess its overall level and reserves). **Findings.** The work substantiates that the

identification and estimation of enterprise competitiveness reserves should become the basis for the development of tactics and strategies for increasing competitiveness and forming the enterprise competitive status. In this case, the criterion for determining reserves is the rational allocation and use of available resources at a given level of development of technology and technology, as well as employees qualifications of all parts of the enterprise. That is why there is an urgent need to create an effective competitive management system at each enterprise, which will allow securing competitive positions in the market, and will help to identify and assess the competitiveness reserves for the further achievement and maintenance of long-term competitive advantages. The object of the study is the processes of the competitiveness management and finding new competitive advantages in the system of strategic management of the enterprise as a whole. The subject of the study is the theoretical and methodological provision of the search and evaluation of the enterprise's competitiveness reserves in the context of gaining new competitive advantages and highly competitive status. **Originality.** The methodical approach of the company's competitiveness reserves assessment is improved which takes into account the assessment of the competitive potential and competitive stability of the enterprise and involves the definition of reserves within each of the identified components and overall competitiveness in contrast to the existing.

Key words: competitive position; competitive status; enterprise competitiveness; competitive potential; competitiveness reserves.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Кирчата Ірина Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: kirchatayairina@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0270-1586>. Моб. 0506690096.

Кирчатая Ирина Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, доцент кафедры экономики и предпринимательства, г. Харьков, Украина

Kirchataya Irina Nikolaevna – Candidate of Science (Economics), Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University, Associate Professor, Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine

Шершенюк Олена Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, доцент кафедри економіки і підприємництва, м. Харків, Україна; e-mail: sheralyona@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9959-2725>. Моб. 0501513009

Шершенюк Елена Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, доцент кафедры экономики и предпринимательства, г. Харьков, Украина

Shershenyuk Elena Nikolaevna – Candidate of Science (Economics), Associate Professor, Kharkiv National Automobile and Highway University, Associate Professor, Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine